

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERVISNINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Liikunnan edistäminen hallitusohjelmassa – Mitä se tuo tullessaan?

Lounais-Suomen kuntien liikuntaseminaari 12.10.2023
ylitarkastaja Sari Virta

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Vahva ja välittävä Suomi: hallitusohjelma 2023-2027

OKM:n hallinnonala

Osaava Suomi

Oppimisen perusasiat kuntoon
Toiselta asteelta tiedot ja taidot eteenpäin
Korkea osaaminen ja sivistys tulevaisuuden perustana
Kulttuuri, liikunta ja nuoret

Tavoitteet hallituskaudelle

- Varhaiskasvatuksen laatu paranee.
- Suomalaisten oppimistulokset ja koulutustaso nousevat.
- Perustaitojen osaaminen vahvistuu ja jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot.
- Sivistys luo edellytyksiä talouden kasvulle.
- Koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaantongelmaa.
- Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee.
- Kaiken ikäiset suomalaiset liikkuvat enemmän.

Nostoja liikunnan, liikkumisen näkökulmasta

Toiselta asteelta tiedot ja taidot eteenpäin

- **Lukiokoulutus:** Hallitus selvittää ja arvioi mahdollisuuden toteuttaa liikunnanopetus viikoittaisena oppiaineena koko koulutuksen ajalle.
- **Ammatillinen koulutus:** Palautetaan liikunnan ja terveystiedon oppiaine tutkintojen perusteisiin. Hallitus vahvistaa toisen asteen urheiluoppilaitosten asemaa. Vakiinnutetaan ammatillisten urheiluoppilaitosten rahoitus.

Kulttuuri, liikunta ja nuoret

Kulttuuri

- Kulttuuripoliittinen selonteko sekä poikkihallinnollinen luovien alojen kasvustrategia.

Kulttuuri, liikunta ja nuoriso

Liikunta ja huippu-urheilu

- Kaikki hallinnonalat kattavan kansallisen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakykyohjelman laatiminen. Ohjelman puitteissa edistetään Liikkuvat-ohjelmia sekä luodaan uusia toimintamalleja.
- Tasa-arvoiset liikunnan harrastamisen mahdollisuudet.
- Avustustoiminnan vaikuttavuuden vahvistaminen (va-hanke).
- Epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen ja turvallinen harrastaminen. Et ole yksin-toiminnan vakinaistaminen ja laajentaminen.
- Liikunnan vapaaehtoistoiminnan turvaaminen.
- Urheilu-uran tukeminen sekä Suomen roolin vahvistaminen kansainvälisenä liikunta- ja urheilutapahtumien järjestäjänä.

Kulttuuri, liikunta ja nuoriso

Nuorisotyö ja -politiikka:

- Kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta OKM:öön
- Toimenpideohjelma nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja hyvinvointivajeen sekä mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi.
- Panostetaan etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajoihin.
- Jokaisella lapsella mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen. Harrastamisen Suomen mallia koskevan lainsäädännön arvioiminen. Harrastustoiminnan tukeminen koulujen loma-aikoina selvitetään. Harrastesetelin käytön laajentaminen.
- Selvitetään harrastus- ja kerhotoiminnan rakenteiden sekä rahoituksen kokonaiskuva.
- Nuorisovaltuustojen aseman vahvistaminen kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Toimiva ja kestävä hyvinvointiyhteiskunta

Toimiva ja kestävä hyvinvointiyhteiskunta

Lapset, nuoret ja perheet:

- neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon kehittäminen tukemaan vanhemmuutta

Digitaaliset palvelut ja tietojohdaminen:

- Henkilötietojen käsittelyyn liittyvä sääntely: sosiaali- ja terveyspalveluista kerätyt tiedot sujuvammin eri toimijoiden käytettäväksi (*liikuntaneuvonta?*)

Liikunta/liikkuminen, yhdyspinnat, poikkihallinnollisuus

- Palveluiden painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea, apua ja ennaltaehkäisyä (s. 20)
- Palveluiden saavutettavuus, esteettömyys, selkokieliyys (s. 20)
- Ikäihmisten kotona pärjääminen: kotona-asuvien ikäihmisten ja omaishoitajien toimintakyvyn ylläpitäminen -> järjestöavustuksia, järjestöyhteistyö (s. 22)
- Kuntien terveyden edistäminen määrärahaa lisää (STM): kohdennetaan ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen.
- Yksilölliset ja tarpeenmukaiset ikäihmisten palvelut: Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen yhteistyö mm. esteettömän asumisen, harrastusten ja liikkumisen mahdollistamisessa sekä tapaturmien ehkäisyssä. (s.34)

Ennaltaehkäisy, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- Kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma (9 M€/koko kausi)
- Selkiytetään kuntien ja hyvinvointialueiden vastuun työnjakoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.
- Ohjataan kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja yhteistyötä erityisesti yhdyspintapalvelujen ja tiedolla johtamisen osalta.
- Sosiaali- ja terveystuollon palvelureformi: Varmistetaan yhteistyö hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja yksityisten palveluntuottajien välillä.
- Hyte:n edistämistä tuetaan (poikkihallinnollinen yhteistyö, kaikkien väestöryhmien hyvinvoinnin näkökulma, tietopohjan vahvistaminen hyvinvointialueiden ja kuntien ohjauksessa). (s.41)

Hyvinvointialueet, hyte

- Hyvinvointialueiden verotusoikeutta ei oteta käyttöön, eikä käynnistetä asiasta mitään selvityksiä. (s. 45)
- Hyte-kertoimen painoarvoa kasvatetaan nykyisestä. Samalla tarkastellaan kuntien ja hyvinvointialueiden välistä rahoitusratkaisua siten, että se kannustaa panostamaan terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisevään työhön.
- OKM:n ja STM:n välistä yhteistyötä vahvistetaan. (s.91)

Kunnat, kaupungit ja valtion aluehallinto

Kunnat, kaupungit ja valtion aluehallinto

Kuntapolitiikka:

- sivistyspalveluiden turvaaminen
- normituksen keventämishjelma
- Kuntien tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueille.
- Kunnan tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä korostuu; tämä näkyy muun muassa vapaa-ajan sekä kulttuuripalveluiden järjestämisessä.
- **Kuntien rahoituspohjan uudistaminen**
 - ”Kuntien saamien valtionosuuksien yleiskatteellisuus säilytetään ja kuntien tehtävien rahoitusta vahvistettaessa painotetaan yleiskatteellisia valtionosuuksia valtionavustusten sijaan.”

Kunnat, kaupungit ja valtion aluehallinto

Valtion aluehallinto:

- lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät kootaan uuteen monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, AVIt sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tietyt tehtävät.
- Ohjausvastuu VM:lle.
- Virastolla on valtakunnallinen toimivalta. Alueellinen läsnäolo ja toimintakyky turvataan. Toimipisteverkko.
- ELY-keskuksien osalta monialainen valtion aluehallinto kootaan Elinvoimakeskuksiin.

Hyvinvointi syntyy työstä

Hyvinvointi syntyy työstä

- Hallitus korostaa liikunnan lisäämisen merkitystä osana työhyvinvointia.
- Hallitus laajentaa kulttuuri-, vapaa-ajan ja liikuntaseteleiden käyttöä ja luo uusia tapoja lisätä työntekijöiden liikkumista työhyvinvoinnin parantamiseksi. (s. 67)

Kasvun kaava

Kasvun kaava

- **Rahapelijärjestelmän** uudistaminen (lisenssijärjestelmä) (s. 107)
- **Liikenneverkon kehittäminen:** Parannetaan pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä muun muassa päivittämällä kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma, toteuttamalla toimenpideohjelma koulu- ja työmatkapyöräilyn edistämiseksi sekä panostamalla kävely- ja pyöräilyväylien liikenneturvallisuuuteen. (s. 117)
- Kannustetaan kaupunkiseutuja yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen, joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edistämiseen sekä segregaatian ehkäisemiseen. (s. 124)
- **Suomi elää maaseudusta ja metsistä:** Suomalainen maaseutu, maatalous ja metsät turvaavat kansalaisten hyvinvointia. Luonnon kunnioittaminen ja eränkäynti ovat osa suomalaista kulttuuria. (s. 125)

Turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio

Demokratia, osallisuus, luottamus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo

- Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi
- Erityisenä tavoitteena äänestysaktiivisuuden edistäminen ja lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen.
- Kansalaisjärjestöstrategia ja sen toimeenpanosuunnitelma.
- Kevennetään järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevaa ylimääräistä sääntelyä, selvitetään mahdollisuuksia kehittää kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa ja parannetaan hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta.
- Hallitus laatii poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman.

Suomi liikkeelle – ohjelma

Suomi liikkeelle -ohjelma

- Jatkaa edellisten hallituskausien hyvää liikunnan ja liikkumisen edistämisen työtä:
 - Liikkuva koulu (vuodesta 2009)
 - Liikuntalain uudistus (2015)
 - Liikuntapoliittinen selonteko (2018)
 - Liikkuvat kokonaisuus ja Liikuntapolitiikan koordinaatioelin LIPOKO (2020)
- Ohjelmaa toimeenpannaan laajentamalla Liikkuvat- kokonaisuus ja LIPOKOn toimintasuunnitelma kattamaan hallitusohjelman toimenpiteet.
- Kokeiluja, uusia toimintamalleja, innovatiivisuutta
- Toimeenpanoon laaditaan seuranta ja arviointi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen ohjelma

LUKU 11 Suomi liikkeelle- ohjelma

Tavoite

- Hallituksen tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä.
- Tämän toteuttamiseksi laaditaan liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen ohjelma.

Yleiset periaatteet (1)

- Ohjelmassa huomioidaan toimenpiteiden pitkäjänteisyys.
- Ohjelmassa tunnistetaan kunkin hallinnonalan osalta ihmisten fyysisen aktiivisuuden kannalta olennaiset muutostarpeet niin toimintatavoissa, rakenteissa kuin ajattelussakin.
- Arkiliikunnan vähentyminen on kasvava ongelma. Ohjelmassa etsitään ratkaisuja arjessa tapahtuvan liikkumisen lisäämiseksi. Hyödynnetään digitalisaation mahdollisuuksia liikunnallisen elämäntavan edistämisessä.
- Toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti ja vaikuttavimmat toimintamallit vakiinnutetaan.

Yleiset periaatteet (2)

- Ohjelmaa toimeenpannaan laajassa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten ministeriöiden, kuntien, yritysten, työmarkkinajärjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja median kesken.
- Ohjelmassa hyödynnetään parhaat kansainväliset käytännöt liikunnan lisäämiseksi.
- Liikkumista ja toimintakykyä parantavia toimenpiteitä valmistellaan yhteistyössä liikunnan poikkihallinnollisen virkamiestyöryhmän (LIPOKO) kanssa.
- Määräraha koko hallituskausi (2024-2027) 80 M€ eli 20 M€/vuosi

Ministerityöryhmä (minry) ja sihteeristö

Minry

- Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala, pj
- Liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist, vpj
- Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah
- Puolustusministeri Antti Häkkänen
- Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso
- Elinkeinoministeri Wille Rydman

Sihteeristö

- ylitarkastaja Sari Virta, OKM, pääsihteeri
- kulttuuriasiainneuvos Päivi Aalto-Nevalainen, OKM, pääsihteerin sijainen

Valmistelevan virkasihteeristön muut jäsenet:

- OKM: johtaja Tiina Kivisaari, pääsihteeri Minttu Korsberg (VLN), erityisasiantuntija Saara Ikkela; erityisasiantuntija Mari Miettinen, TEM: neuvotteleva virkamies Mikko Martikainen

STM:

Toimenpiteet hallitusohjelmassa esitetyssä järjestyksessä (1)

- **TP 1:** Vahvistetaan liikuntaosaamista eri koulutusaloilla, kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä kasvatusaloilla. **OKM**
- **TP 2:** Liikunnan ja terveyden edistäminen huomioidaan poikkihallinnollisesti kuntien ja hyvinvointialueiden strategioissa. Vahvistetaan elintapaohjausta ja liikuntaneuvontaa kunnissa ja hyvinvointialueilla hyödyntäen samalla terveysteknologian mahdollisuuksia. Arvioidaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tarkoitetun rahoituksen kohdentumista kunnissa ja hyvinvointialueilla. **OKM, STM, VM / kunnat, järjestöt**
- **TP 3:** Tuetaan perheiden liikunnan edistämistä. Sisällytetään pallo äitiyspakkaukseen ja lisätään neuvoloihin perheliikuntaneuvontaa. **OKM, STM / kunnat, järjestöt**
- **TP 4:** Kannustetaan kuntia kehittämään päiväkotien ja koulujen pihoja monipuolisiksi lähiliikuntapaikoiksi. Kannustetaan kuntia mahdollistamaan tilojensa käyttö nykyistä laajemmin eri opiskelijajärjestöjen urheilutoiminnassa. **OKM / kunnat, järjestöt**
- **TP 5:** Vahvistetaan päiväkotij- ja koulupäivien sekä koulumatkojen liikunnallistamista sekä koulupäivien yhteydessä tapahtuvaa harrastamista. **OKM / kunnat, järjestöt**

Toimenpiteet hallitusohjelmassa esitetyssä järjestyksessä (2)

- **TP 6:** Lisätään perusopetuslakiin liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Tuetaan kasvatuksen ja opetuksen henkilöstöä työssään levittämällä toimivimpia käytäntöjä. Kannustetaan kuntia laajentamaan Liikkuvat-ohjelma kaikkiin päiväkoteihin ja kouluihin. **OKM / kunnat**
- **TP 7:** Kokeillaan koulupäivän jälkeisen liikunnan harrastamisen erilaisia toteutustapoja, kuten harrasteseteliä. Tulosten perusteella toimivimmat käytännöt vakiinnutetaan osaksi Suomen harrastamisen mallia. **OKM / kunnat, järjestöt**
- **TP 8:** Peruskoulun laajojen terveystarkastusten yhteydessä annetaan henkilökohtaista liikuntaneuvontaa ja -ohjausta oppilaan MOVE!-tulosten perusteella. **OKM, STM / kunnat, hyvinvointialueet**
- **TP 9:** Selvitetään toisen asteen koulutuksessa liikunnan lisäämistä jokaviikkoiseksi oppiaineeksi. Edistetään kaikkien korkeakoulujen hakeutumista Liikkuva opiskelu -ohjelmaan. **OKM / koulutuksen järjestäjät**
- **TP 10:** Liikunnan ja toimintakyvyn edistäminen lisätään osaksi kutsuntojen sisältöä. **PLM**

Toimenpiteet hallitusohjelmassa esitetyssä järjestyksessä (3)

- **TP 11:** Työssä jaksamista tuetaan ottamalla liikkuminen keskeiseksi osaksi työkyvyn ja työelämän kehittämistä. Selvitetään työnantajien vaikuttavimmat keinot edistää työntekijöiden fyysistä aktiivisuutta yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. **STM, TEM**
- **TP 12:** Päivitetään kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma. Erityisesti turvallisiin koulureitteihin sekä liikuntamahdollisuuksien lisäämiseen kiinnitetään huomiota. Maankäytön lainsäädäntöä uudistettaessa huomioidaan liikkumisen edistäminen. Osana MAL-sopimusmenettelyä edistetään kävelyä ja pyöräilyä. **LVM, YM / kunnat**
- **TP 13:** Edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luontomatkailua. Uudistetaan ulkoilulaki huomioiden omaisuuden suoja. Tunnistetaan muun muassa metsästyksen, erätoiminnan sekä lemmikkieläinten merkitys liikunnan lisäämisessä. **YM, MMM**
- **TP 14:** Selvitetään ja arvioidaan mahdollisuuksia liikunnan tukemiseen verotuksen keinoin. Selkiytetään liikunta-alan toimijoiden arvonlisävero-kohtelua liikkumiseen kannustavaksi. **VM**
- **TP 15:** Edistetään vanhusten toimintakykyä ja ehkäistään kaatumisia. Selvitetään mahdollisuus taata subjektiivinen ulkoiluoikeus ikääntyneille. Otetaan käyttöön Sitran esittämä kotitalousvähennys, jolla edistetään yli 75-vuotiaiden toimintakykyä ja kotona pärjäämisen edellytyksiä liikunta- ja kuntoutuspalveluiden hankkimista helpottamalla. **STM, VM / kunnat, hyvinvointialueet, järjestöt**
- **TP 16:** Tunnistetaan liikunta-alan yrittäjien mahdollisuudet toimia osana palvelutuotantoa. **OKM, STM**

Miten
olemme
valmistautu-
neet ?

Tiedolla johtaminen

Urheilu on
tärkeää
lapselle!

Väestönkehitys 2000-2040

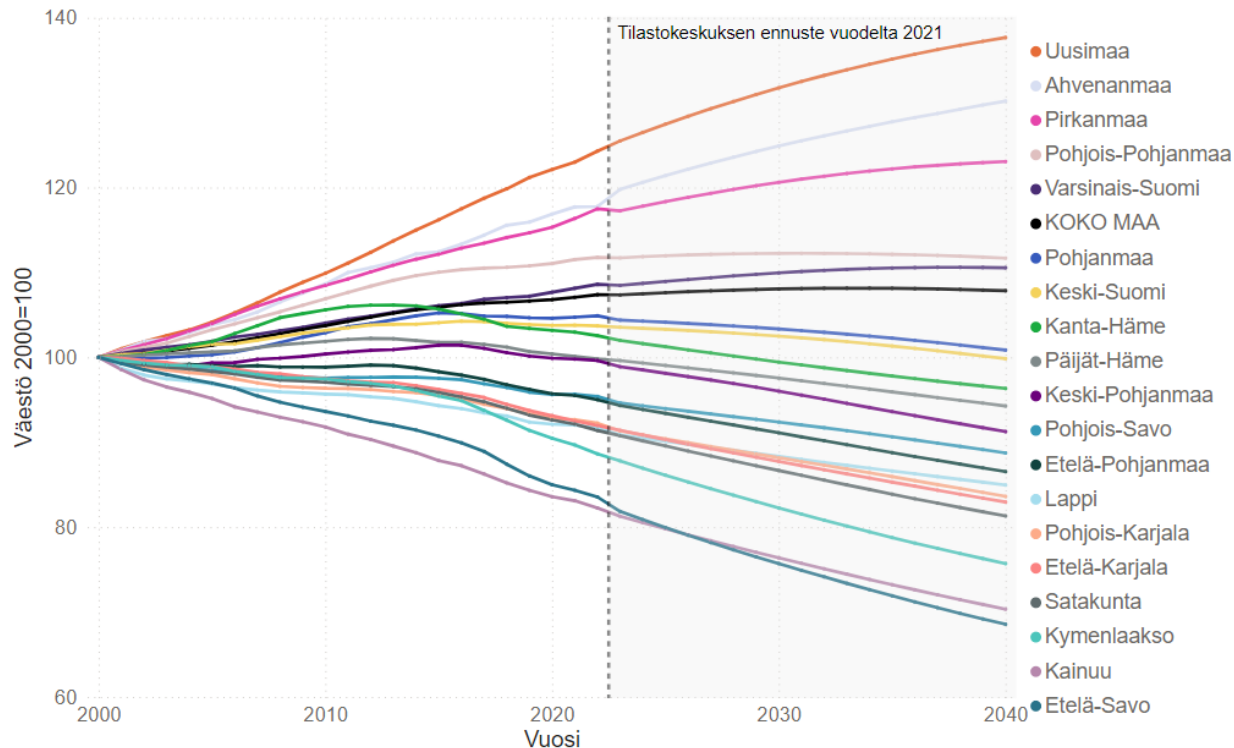

Vuosina 2000-2022

- Suomen väkiluku kasvoi 7,4%
- 8/19 maakunnan väestö kasvoi
- 18/69 seutukunnan väestö kasvoi
- 89/309 kunnan väestö kasvoi

Vuosina 2023-2040

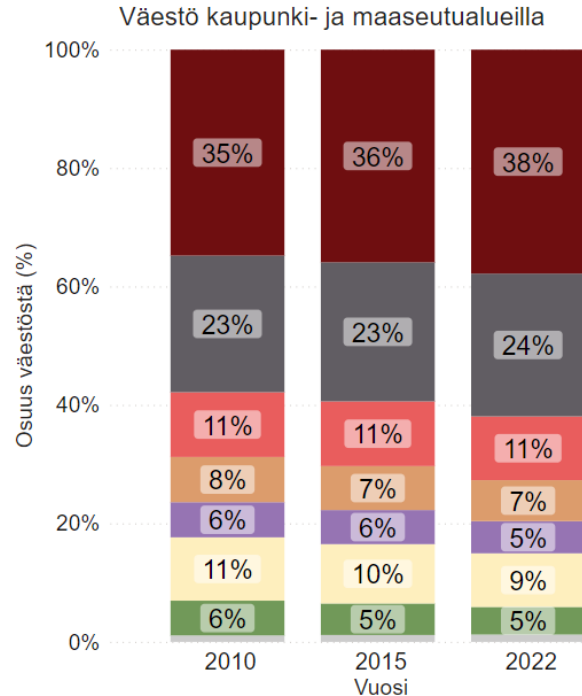
- Suomen väkiluvun ennustetaan kasvavan 0,5 %
- 4/19 maakunnan väestön ennustetaan kasvavan
- 11/19 seutukunnan väestön ennustetaan kasvavan
- 61/309 kunnan väestön ennustetaan kasvavan

Väestökehitys kaupunki- ja maaseutualueilla

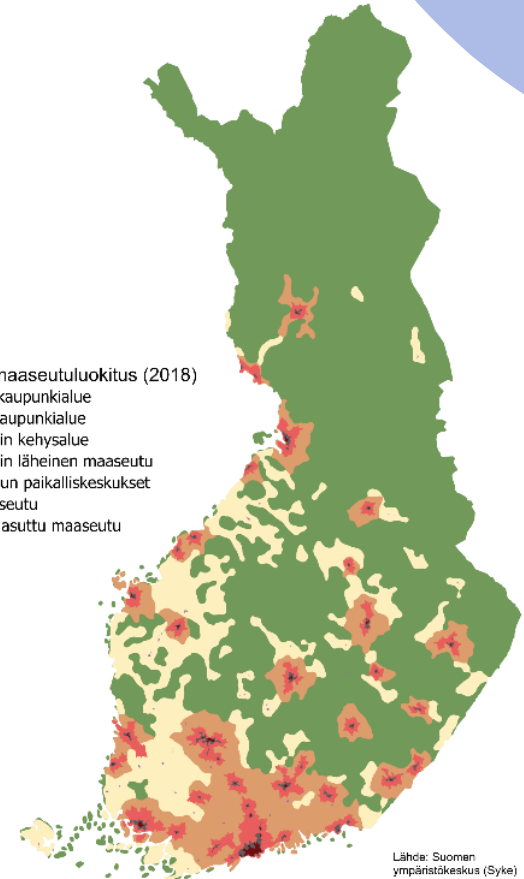
- Vuonna 2022 kaupunkialueilla asui 72,7% suomalaisista ja maaseutualueilla 26,1%.
- Väestön keskittyminen kaupunkialueille jatkuu. Vuosina 2010-2022 kaupunkialueiden väestö kasvoi 9,4% ja maaseutualueiden väheni 10,4%.
- Väestö kasvoi eniten sisemmillä kaupunkialueilla (234867, 12,6 %)
- Väestö väheni eniten ydinmaaseudulla (-71268, 12,4%) ja harvaan asutulla maaseudulla (-55936, -17,7%),

lähde:Tilastokeskus

Kaupunki-maaseutuluokitus (2018)

- Sisempi kaupunkialue
- Ulompi kaupunkialue
- Kaupungin kehysalue
- Kaupungin läheinen maaseutu
- Maaseudun paikalliskeskukset
- Ydinmaaseutu
- Harvaan asuttu maaseutu

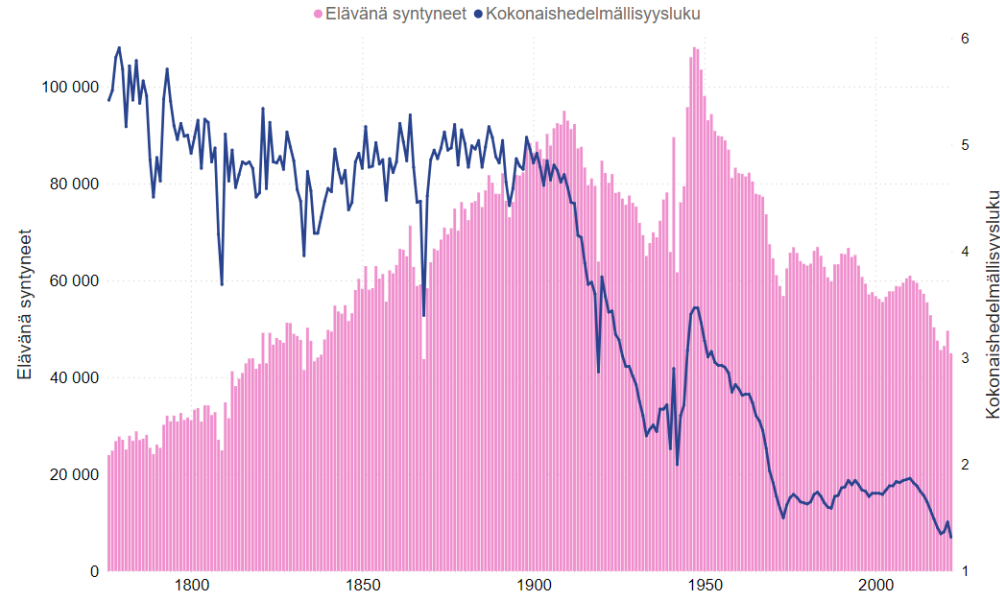
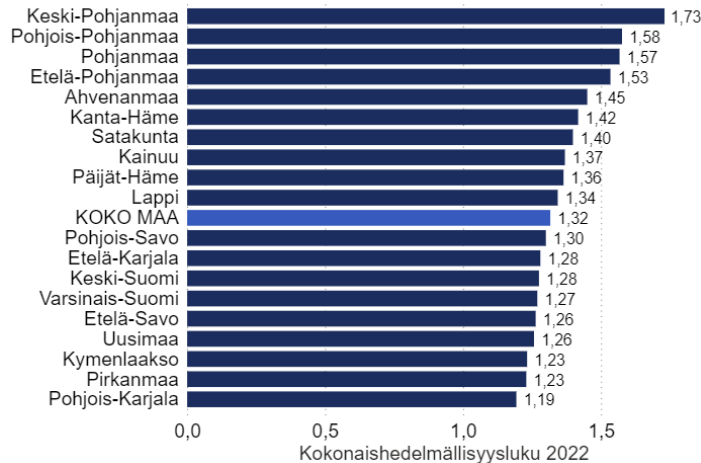

Lähde: Suomen ympäristökeskus (Syke)

Syntyvyys ja kokonaishedelmällisyys

- Vuonna 2022 Suomessa syntyi elävänä vain 44 951 lasta. Tätä ennen alle 45 000 lasta syntyi viimeksi vuonna 1868. Tuolloin suomalaisia oli kuitenkin huomattavasti vähemmän (1,73 milj.).
- Kokonaishedelmällisyysluku oli vuonna 2022 ennätysalhainen 1,32. Maakuntien välillä on huomattavia eroja. Alhaisin kokonaishedelmällisyysluku on Pohjois-Karjalassa 1,19 ja korkein Keski-Pohjanmaalla 1,73. Edes tämä luku ei riitä väestön uusiutumiseen (nettouusiutumisluku 2,1)

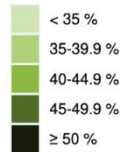
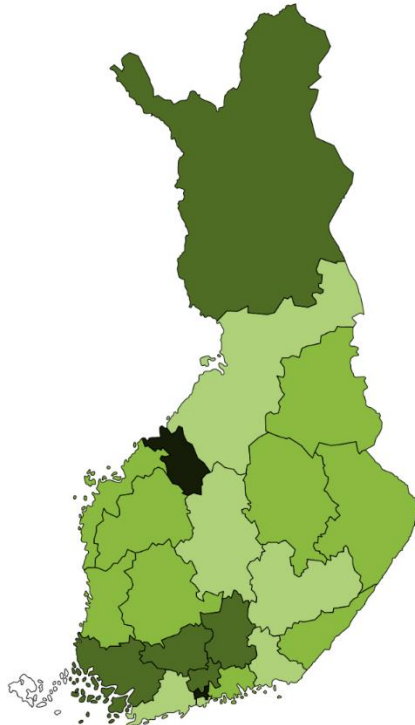

Toimintakyky hyvinvointialueittain, 8. luokka

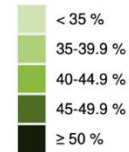
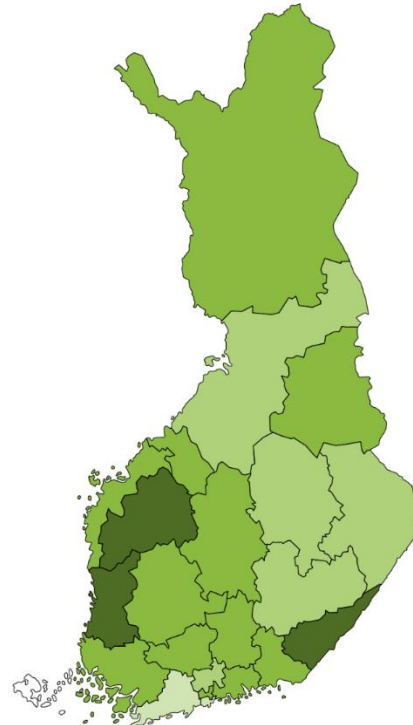
Osuus oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Tytöt / Flickor

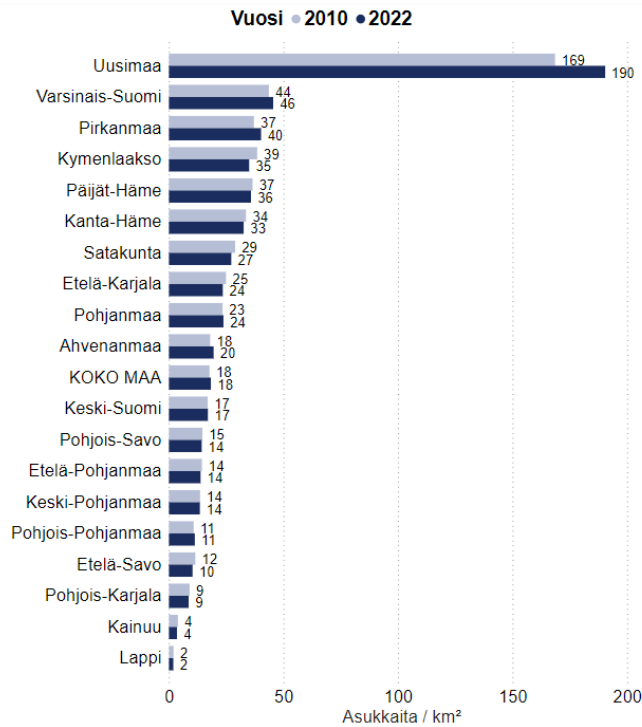
Pojat / Pojkar

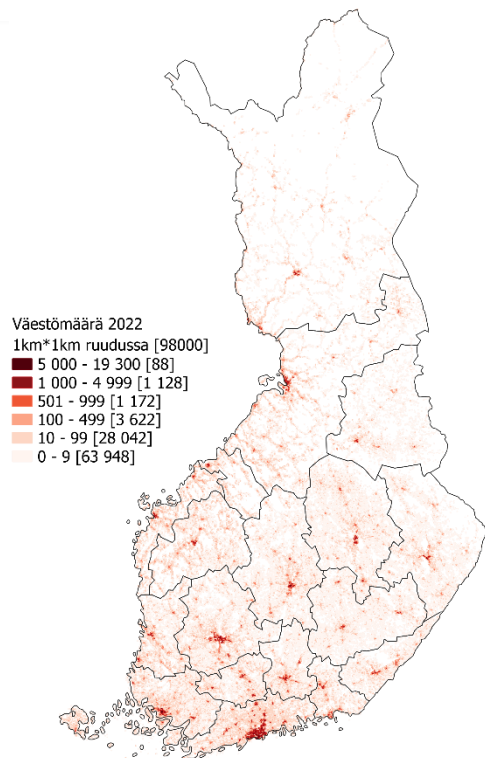
Väestötiheys 2010 ja 2022

- Suomen väestötiheys oli vuonna 2022 18,3 as./km²
- Tiheimmin asuttu maakunta on Uusimaa (190 as./km²). Harvointa asutus on Lapissa (2 as./km²) ja Kainuussa (4 as./km²).
- Maakuntien välisten erojen lisäksi asutus on keskittynyt maakuntien sisällä taajamiin.

lähde: Tilastokeskus

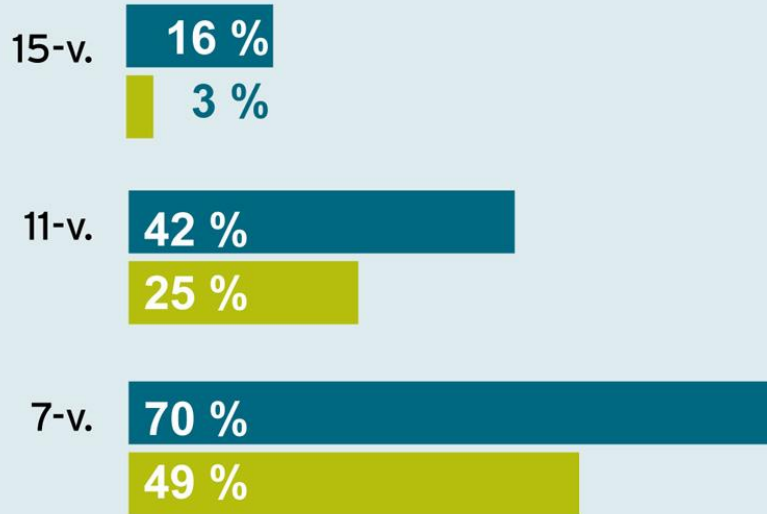
Karttaperusta: Kuntalajitiedot lähtötietosuora, ajankohta on laadittu Tilastokeskuksen rajatietopalvelusta 21.2.2023 lisenssiä CC BY 4.0, Väestötiedot: Tilastokeskus

Miten saamme
haluttomat / liian vähän
liikkuvat liikkeelle?

Ulos kuplasta

Liikkumissuosituksen täyttyminen

Joka 3.
saavutti suosituksen eli
liikkui **reippaasti** tai
rasittavasti vähintään
60 min
jokaisena
mittauspäivänä

● pojat ● tytöt

74%

**TYÖIKÄISISTÄ
EI LIIKU
TERVEYTENSÄ
KANNALTA
RIITTÄVÄSTI**

**LIKKUVA
AIKUINEN**

Arjen liikkeen lisääminen ?

Miten onnistumme
lisäämään eri ikäisten
liikettä siinä omassa
arjessa?

Kiitos

sari.virta@gov.fi